

# Høye priser et blaff, sier professor

Markedet vil presse matprisene ned igjen, sier Erling Vårdal, professor i sosialøkonomi ved Universitetet i Bergen.

SJUR HOLSEN  
TOR HØVIK (foto)  
sjur.holsen@bt.no

- Din kollega ved UiB, klimaeksperten Helge Drange, sa følgende til BT i januar: «Vi har bare sett begynnelsen på situasjonen med høyere matvarepriser. Kombinasjonen av befolkningsvekst, klimaendringer og økende forbruk i Asia gir oss en helt umulig situasjon. Dette regnestykket går bare ikke opp». Hva mener du?

- Jeg tror ikke situasjonen med høye priser vil vare, for her vil markedet ordne opp. Når etterspørselen øker, vil produksjonen komme etter. Du kan selvsagt få ubalanse med høyere priser i en periode, men dette vil rette seg opp på litt sikt.

- Hvordan?

- For det første har EU og USA tatt store landbruksarealer ut av bruk de siste tiårene som enkelt kan settes i produksjon igjen. I det tidligere Sovjetunionen finnes det enorme områder som kan dyrkes opp, og driften kan moderniseres kraftig. Endelig finnes det store produktivitetstjenester i genmodifisert mat. Et land som USA vil satse stort på genmodifisering, uansett hva vi måtte mene om den saken.

- Bare rundt tre prosent av arealet i Norge er dyrket mark. Bør det ikke være et mål å unngå nedbygging av norsk matjord, når verden kan være på vei mot matmangel?

- Jeg har litt sans for poenget, men det er ikke noe argument for å drive intensiv landbruksproduksjon i Norge. Det viktige er å ta vare på matjorden inn i en usikker fremtid, og det gjør vi like godt ved for eksempel å bygge golfbaner.

- Bondelaget vil ha en solid inntektsvekst for å sikre norsk



**MARKEDET RÅR:** Så lenge det er prismessig grunnlag for matproduksjon, er det vel ingen som er uenige i at vi skal produsere mat. Men det må altså ligge et marked i bunn, sier professor i sosialøkonomi ved UiB, Erling Vårdal.

matproduksjon i denne nye situasjonen - hva mener du om det?

- Norsk landbruk er skjermet av høye tollmurer, og jeg kan ikke se at situasjonen påkaller ytterligere støtte til norske bønder. Når bondene er så skjermet fra markedet, er det litt rart at de bruker prisutviklingen som argument for økt statlig støtte.

- Er du imot enhver form for støtte til landbruket?

- Jeg mener prisstøtte er helt galt, og det ligger da også til grunn for forhandlingene i WTO. Men såkalt grønn støtte til vern av kulturlandskapet kan være en

fornuftig vei å gå. Jeg er med på at landbruket sikrer visse verdier, som matvaresikkerhet, levende kulturlandskap og en spredt bosetting. Men når man snakker om å bevare landbruket i Bergen, blir det helt galt. Da sier jeg heller: Bygg golfbaner!

- Har du tro på at lønnsom matvareproduksjon er mulig i Norge?

- Ja, noen stordriftsenheter ville trolig klare seg selv med bortfall av alle subsidier. Da snakker vi om produksjon av gris og fjørfe på Jæren og i Østfold. Og så finnes det muligheter innenfor sideproduksjon av nisjeprodukter for

## fakta

### maten blir dyrere

- Verdensmarkedsprisene på korn, soyabønner, melk, ris og andre basisvarer stiger til dels drastisk.
- Årsakene er klimaendringer, økende velstand i Asia, omlegging til produksjon av biodrivstoff, økte transportkostnader og befolkningsvekst.
- Prisene på matvarer med melk, korn, margarin og matolje i Norge gikk kraftig opp 1. februar og er ventet å øke ytterligere.
- Matjord seiler opp som et hett investeringsobjekt.

eksport, som moreller fra Hardanger, oster og skinker. Men det kan neppe bli særlig stort.

- Hvordan vil de økte matvareprisene slå ut i utviklingslandene?

- For de fattige i byene kan situasjonen bli vanskelig. Men det store flertallet er fortsatt bønder på landsbygden, og de vil kunne tjene på situasjonen. Forutsatt at de får åpnet markedene og solgt varene sine til den rike verden. Vi ser jo i WTO-forhandlingene at det er det de fattige landene ønsker.

- I dag bruker vi bare ti prosent av den disponible inntekten vår på mat. Tror du det finnes vilje til å bruke mer på norsk mat?

- Jeg tror i hvert fall mange ville være villig til å bruke enda mindre. Men selvsagt, for spesialprodukter finnes det ekstra betalingsvilje blant enkelte - jeg betaler selv ekstra for økologisk mat. Sikker, god, lokal mat kan være veien å gå for enkelte norske bønder. Men det avgjørende er at det finnes et marked for det.